

Elementis Minerals B.V. Branch

UUTELAN LEPAKKOSELVITYS 2024

26.9.2024

Elementis Minerals B.V. Branch

Teemu Juutinen

Marja Heikkinen

Envineer Oy

Tuomas Väyrynen

etunimi.sukunimi@envineer.fi

www.envineer.fi

Y-tunnus: 2850396-1

Projektinumero: 12084

Kansikuva Lanteen talo: © Tuomas Väyrynen

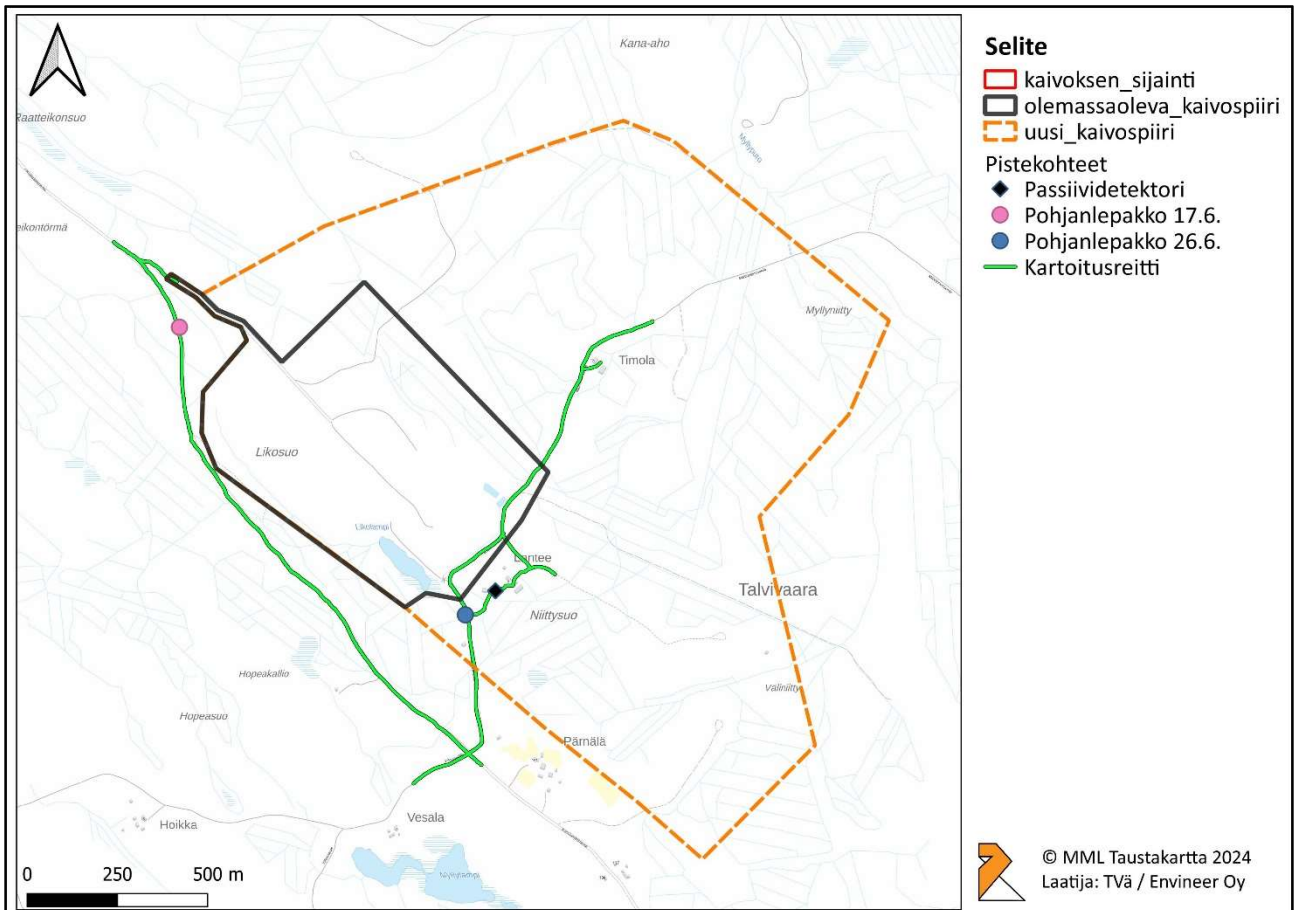
SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto.....	1
2	Lepakkoselvitys	2
2.1	Yleiskuvaus	2
2.2	Menetelmät	2
2.3	Tulokset.....	3
3	Yhteenveto.....	4
	Lähteet	5

1 JOHDANTO

Elementis Minerals B. V. Branch Finland (myöhemmin Elementis Minerals) suunnittelee Uutelan kaivostoimintojen laajentamista Sotkamon kunnan alueella. Suunnitteilla on nykyisen avolouhoksen (n. 9,5 ha) laajentaminen 16 hehtaariin ja uuden louhoksen, Viinakorven (8 ha) avaaminen. Toiminnan laajentuminen edellyttää myös kahden uuden sivukivialueen perustamista. Alueelle sijoitetaan kaksi maanpoistoaluetta, uudet vesienkäsittely-, vesivarasto- ja esiselkeytysaltaat sekä uusi eristysoja. Suunniteltu toiminta edellyttää myös kulkuyhteyttä alueelle kaivospiirin pohjoispuolitse.

Kaivoslain 47 §:n momentin 5 mukaisesti kaivostoiminnan tulee perustua sellaiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen asemakaavaan tai oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti ja suhde muuhun maankäyttöön on selvitetty. Suunnittelun tarkoituksena on laatia kaivosluvan myöntämisen edellyttämä maankäyttö- ja rakennuslain mukainen oikeusvaikutteinen osayleiskaava, joka mahdollistaa kaivospiirin laajentamisen.

Kuva 1. Uutelan kaivospiiri ja kaivospiirin laajennus. Lepakkoselvityksen havainnot sekä kuljetut reitit.

Osana kaavoituksen selvityksiä, täydennettiin tietämystä tällä lepakkoselvityksellä vuonna 2024. Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa mahdollinen lepakoiden esiintyminen hankealueella (Kuva 1) ja samalla arvioida uuden kaivospiiriin sisään jäävien rakennusten (Lantee ja Timola) ja pihapiirien soveltuvuutta lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikaksi. Selvityksen maastotöistä ja

raportoinnista vastasi johtava asiantuntija Tuomas Väyrynen (luontokartoittaja EAT) Envineer Oy:stä.

2 LEPAKKOSELVITYS

2.1 Yleistä

Suomessa on tavattu 14 lepakkolajia, joista vain osa lisääntyy Suomessa ja osasta on vain yksittäishavaintoja. Ne ovat yöaktiivisia hyönteissyöjiä, jotka viettävät talven horroksessa. Loppukeväällä/alkukesästä ne siirtyvät kesäisille elinalueilleen, joissa lisääntyvät naaraat muodostavat yhdyskuntia. Loppukesästä yhdyskunnat hajoavat poikasten lähdettyä ja lepakoita voi havaita lähes kaikkialta. Päiväpiilot sijaitsevat usein rakennuksissa tai luontaisissa koloissa (kallion-, puun- ja kaarnankolot). Lepakot saalistavat usein erityyppisillä vesistöillä ja myös metsät ovat tärkeitä ruokailualueita. Lepakot suosivat pienipiirteisiä, monimuotoisia ja luonnonmukaisia alueita. Sen sijaan laajat, yhtä elinympäristötyyppiä sisältävät alueet, kuten talousmetsät, soveltuvat lepakoille heikommin. (SLTY, 2023).

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakot kuuluvat Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin. Niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä. Lisäksi kaikki lepakkolajit ovat luonnonsuojelulain [69§] nojalla rauhoitettuja koko maassa. Suomessa yleisesti esiintyvät lepakkolajit ovat viimeisimmän uhanalaisuusarvioinnin (Hyvärinen ym. 2019) mukaan elinvoimaisia (LC). Poikkeuksena ripsisiippa (*Myotis nattereri*), joka on erittäin uhanalainen (EN) ja pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*), joka on vaarantunut (VU).

2.2 Menetelmät

Lepakkokartoitukset tehdään hyödyntäen lepakkodetektoria, joka muuttaa lepakoiden ääntelyn ihmiskorvin kuultavaksi. Lajit ovat usein erotettavissa toisistaan äänen perusteella. Kartoitus voidaan tehdä joko aktiivimenetelmällä, jossa kartoittaja kulkee selvitysalueella tai passiivimenetelmällä, jossa passiividetektorit jätetään maastoon havainnoimaan ohilentäviä lepakoita pidemmäksi aikaa. Tässä selvityksessä käytettiin kumpiakin menetelmiä. Aktiivikartoitus toteutettiin kahtena iltana kesäkuussa 2024 (Taulukko 2), ja laitteena käytettiin älypuhelimien liitettävää ultraäänimoduulia (Wildlife Acoustics Echo Meter Touch 2 Pro). Kartoituskäyntien väliseksi ajaksi alueelle jätettiin passiividetektorit nauhoittamaan Lanteen talon pihapiiriin. Passiivilaitteen sijainti on esitetty kuvassa 1.

Taulukko 1. Maastokäyntien sää- ja muut tiedot.

Päivä	Klo	Lämpötila °C	Tuuli m/s	Tuulen suunta	Pilvisuus	Huomiot
17.-18.6.2024	22:30-01:30	20–15	0		7–4/8	Kosteaa ilmaa, sadekuuroja
26.-27.6.2024	22:30-01:30	22–17	0		0/8	Helteinen ilmanala

Kartoituksessa kuljettiin kävellen alueen teitä ja pihapiirejä haravoiden. Kuljettu reitti oli molemmilla kerroilla sama ja se on esitetty kuvassa 1. Sää oli kartoitusöinä lämmin ja tyyni, mikä sopii hyvin lepakkokartoitukseen. Ensimmäisellä käynnillä oli kostea ilma, ja lyhytaikainen

sadekuuro keskeytti kartoituksen vähäksi aikaa. Tällä ei arvioida olevan kartoituksen tulokseen vaikutuksia.

Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen lepakkokartoitusohjeiden (2023) mukaan selvityksen perusteella rajattavat kohteet luokitellaan kolmeen luokkaan:

- **Luokka I:** Lainsäädännöllä suojellut kohteet. Lisääntymis- tai levähdyspaikka sekä sen käytölle kriittiset yhteydet. Hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulain nojalla kielletty.
- **Luokka II:** Erityisen tärkeät kohteet. Kyseessä on ravintoa tarjoava alue, mahdollinen tai todettu tärkeä siirtymäreitti tai näiden yhdistelmä.
- **Luokka III:** Monimuotoisuutta tukevat ja turvaavat kohteet. Muu lepakoiden käyttämä alue. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon.

2.3 Tulokset

Aktiivikartoitus

Selvityksissä tehtiin kummallakin kertaa yksi havainto pohjanlepakosta (*Eptesicus nilssonii*; Kuva 1). Ensimmäisen kerran havainto ei viitannut saalistavaan yksilöön, vaan enemmänkin satunnaiseen ohilentävään lepakkoon. Toisella kerralla havaittiin Lanteen pihatien risteyksessä saalistava pohjanlepakko noin minuutin ajan. Kummassakin havainnoissa voidaan puhua satunnaishavainnoista, sillä aktiivikartoituksessa ei havaittu enempää lepakoita.

Kartoitukset aloitettiin molemmilla kerroilla noin tuntia ennen auringonlaskua. Kartoituksen alkuun havainnointia tehtiin alueella olevien rakennusten pihapiirissä samalla rakennuksia ulkoisesti tutkien ja etsien mahdollisia merkkejä lepakoiden olinpaikoista (ulosteet, raapimisjäljet, karvat, kolot ja onkalot yms.). 17.6. kartoitus aloitettiin Lanteen pihapiiristä ja 26.6. Timolasta. Oletus oli, että mikäli rakennuksissa olisi lepakoiden käyttämiä päiväpiiloja, saataisiin niistä lähtevistä lepakoista joko suoria näköhavaintoja tai vähintäänkin niiden ääniä kuuluisi detektorin avulla. Näin ei kuitenkaan käynyt ja pihapiireistä ei saatu lepakkohavaintoja eikä niistä löydetty muitakaan merkkejä lepakoiden oleskelusta alueella.

Passiivikartoitus

Lanteen talon pihapiirin tuntumaan sijoitettu passiividetektorin nauhoitti alueen yöllistä äänimaisemaa 9 yön ajan 17.–29.6. Tuona aikana laite nauhoitti vain kaksi kertaa lepakon äänen, noin 2 sekunnin ajan. Toinen ääni rekisteröitiin 19.6. klo 01:29 ja toinen 22.6. klo 02:01. Äänianalyysin perusteella molemmissa äänitteissä kyseessä oli viiksisiippalaji (Isoviiksisiippa tai viiksisiippa) ja havainnoin lyhyen keston takia kummankin havainnoin voidaan olettaa koskevan ohilentävää yksilöä, ei pitempään alueella viihtyvää. Kokonaisuutena laitteen rekisteröimien havaintojen määrä on vähäinen eikä ne viittaa lepakoiden suosivan aluetta elinpiiriinään. Hyvällä lepakkopaikalla passiividetektorin voi rekisteröidä kymmeniä, jopa satoja, äänityksiä yön aikana.

3 YHTEENVETO

Uutelan kaivospiirin laajennuksen osayleiskaavan lepakkoselvitys toteutettiin kesäkuussa 2024. Osana kaavoituksen selvityksiä täydennettiin alueen luonto-olosuhteiden tietoja tällä lepakkoselvityksellä vuonna 2024. Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa mahdollinen lepakoiden esiintyminen hankealueella ja samalla arvioida uuden kaivospiiriin sisään jäävien rakennusten (Lantee ja Timola) talot ja pihapiirit soveltuvuutta lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikaksi.

Lepakkokartoitukset tehdään hyödyntäen lepakkodetektoria, joka muuttaa lepakoiden ääntelyn ihmiskorvin kuultavaksi. Lajit ovat usein erotettavissa toisistaan äänen perusteella. Kartoitus voidaan tehdä joko aktiivimenetelmällä, jossa kartoittaja kulkee selvitysalueella tai passiivimenetelmällä, jossa passiividetektorit jätetään maastoon havainnoimaan ohilentäviä lepakoita pidemmäksi aikaa. Tässä selvityksessä käytettiin kumpiakin menetelmiä. Aktiivikartoitus toteutettiin kahtena iltana 17.–18.3. ja 26.–27.6. Kartoituskäyntien väliseksi ajaksi alueelle jätettiin passiividetektorit nauhoittamaan Lanteen talon pihapiiriin.

Selvityksissä tehtiin kummallakin kertaa yksi havainto pohjanlepakosta (*Eptesicus nilssonii*; Kuva 1). Ensimmäisen kerran havainto ei viitannut saalistavaan yksilöön, vaan enemmänkin satunnaiseen ohilentävään lepakkoon. Toisella kerralla havaittiin Lanteen pihatien risteyksessä saalistava pohjanlepakko noin minuutin ajan. Kummassakin havainnoissa voidaan puhua satunnaishavainnoista, sillä aktiivikartoituksessa ei havaittu enempää lepakoita.

Kartoituksessa keskityttiin myös Lanteen ja Timolan talojen pihapiireihin ja niissä oleviin rakennuksiin ulkoisesti. Pihapiireistä ei saatu lepakkohavaintoja eikä niistä löydetty muitakaan merkkejä lepakoiden oleskelusta alueella.

Passiivikartoituksessa laite rekisteröi vain kaksi lepakkohavaintoa 9 yön havainnoinnin aikana. Äänianalyysin perusteella molemmissa äänitteissä kyseessä oli viiksisiippalaji (Isoviiksisiippa tai viiksisiippa) ja havainnoin lyhyen keston takia kummankin havainnoin voidaan olettaa koskevan ohilentävää yksilöä, ei pitempään alueella viihtyvää. Kokonaisuutena laitteen rekisteröimien havaintojen määrä on vähäinen eivätkä ne viittaa lepakoiden suosivan aluetta elinpiiriinään.

Alueelta ei satunnaishavaintojen perusteella ole rajattavissa lepakoille tärkeitä alueita. Hankealueen läheiset rakennukset voivat satunnaisesti toimia lajien päiväpiiloina, mutta merkittävän lisääntymis- tai levähdyspaikan esiintyminen alueen lähiympäristössä on havaintojen vähyyden vuoksi epätodennäköistä.

LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.), 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.), 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien

Mäkelä, K. & Salo, P., 2023. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry (SLTY), 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.

envineer.fi

 ENVINEER